

Egita Terēze Jonāne

Pazīst Daugavas noskaņu un kūku garšu

Līvānu māksliniece Ilze Griezāne, ikdienā Latgales mākslas un amatniecības centra direktore, šo gadu iesākusi ar vairākām izstādēm. Krustpils pilī jeb Jēkabpils vēstures muzejā apskatāma viņas personālizstāde “Logs ar Daugavu”, savukārt Daugavpils Poļu namā darbojas viņas un citu triju mākslinieču (Vēsmas Ušpeles, Vijas Stupānes un Agras Rītiņas jeb mākslinieču apvienības “V.I.V.A”) darbu izstāde “Iemīlējušās Latgalē”. Ilze atzīstas, ka gleznojot viņa apstādina skaistos mirkļus, kuru katrā dienā ir gana daudz.

Iesaistījusies sievišķīgā apvienībā

Vaicāta, no kurienes viņā ir mākslas gēns jeb vēlēšanās dzimto novadu apcerēt krāsu valodā, Ilze atzīstas, ka dzimtā nav mākslinieku, taču viņi pratuši dziedāt, dejot, radīt skaistu vidi. Kādreiz Līvānu 1. vidusskolas zīmēšanas skolotājas un Līvānu stikla fabrikas menedžeres Ināras Ostrovskas iedrošināta, Ilze iestājās Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolas dekoratoru nodaļā. Viņa mācījās kopā ar mākslinieci Mairitu Folkmani, scenogrāfu un režisoru Mārtiņu Vilkārsi, keramiķi Diānu Dzelmi un citiem. Strādājot Līvānu mākslas skolā, Ilze neklātienē Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiālē ieguva mākslas bakalaura diplomu.

Kad 2004. gadā Līvānu novada pašvaldība izveidoja Latgales mākslas un amatniecības centru, kurš bija pirmais ES finansētais projekts novadā, Ilze uzvarēja vadītājas konkursā. “Izvēlējos mākslas ceļu, un ne mirkli to nenožēloju,” saka Ilze. Personālizstāde “Logs ar Daugavu” stāsta, ka Ilze Griezāne jau 14 gadus, lūkojoties pa centra logu, dzīvo līdzī upes mainīgajam raksturam un noskaņai. Vispirms viņa to visu nofotografē, pēc tam glezno, jo, kā teica Ilze, mirklim ir mode uzplaiksnīt un pazust laika sprīdī, kāda nav uz pulksteņa ciparnīcas. “Izstāde ceļo pa pilsētām, kuras atrodas Daugavas krastos. Tātad gleznas izstādīšu arī 15. martā Krāslavas Vēstures un lietišķās mākslas muzejā, vasarā Daugavpils Māla mākslas centrā un septembrī noslēguma apstāšanās Līvānos,” teica Ilze.

Tikmēr izstādē “Iemīlējušās Latgalē” var iepazīt citu Ilzi – kluso dabu un krāšņu ziedu plāvu gleznotāju. Viņa saka, ka tā ir sievišķīga mākslinieču apvienība un ka viņa iedvesmojas no šīs radošās draudzības ar Vēsmu, Agru un Viju, kas ilgst jau 10 gadus. Viņas satiekas, lai piepildītu ilgas gleznot pie ainaviska ezera, košā plāvā vai klusā meža ielokā. Pēc tam notiek atkalsatikšanās kopīgās izstādēs. Ilze saka: “Esmu izteikts ainavists un plenērists. Kad esam plenērā, mēs gleznojam visu dienu. Ainavas gleznojas ātri. Iekāpju plāvā, un notiek klikšķis. Nofotografēju. Iesāku gleznot plenērā, turpinu mājās. Un fotogrāfija palīdz atsaukt atmiņā sauli, krāsas, skaņas, pārdzīvojumu, kāds bija plenērā. Bet, ja gribu eksperimentēt ar citiem stiliem, tad man vajag padomāt, meklēt daudz ilgāk.”

Ilze piekrīt apgalvojumam, ka Latgales un citu novadu mākslinieki ir ļoti radoši un strādā daudz. Pierādījums tam ir izstādes Daugavpils Marka Rotko mākslas centrā, tradicionālā izstāde “Rudens” Latgales kultūrvēstures muzejā Rēzeknē, Jāzepa Pīgožņa balvas Latvijas ainavu glezniecībā konkurss u.c. Ilze spriež: “Laikam tas ir latvieša gēns – radīt mākslu”.

Nelatgaliskas siera bumbas

Pateicoties Līvānu novada domei, Ilze Griezāne ar kolēģiem Latgales amatniecības un mākslas centrā apsaimnieko arī Līvānu stikla muzeju, kurš ir vienīgais Baltijas reģionā. Turpat darbnīcā pieredzējušais stikla pūšanas meistars Aleksandrs Logvins darina Līvānu novada suvenīrus un popularizē savu amatu.

Ilze Griezāne dažreiz pārlapo seno bilžu albumu, kurā redzamas vecvecāku fotogrāfijas, un iedomā, ka latgaliešos satikušās latviešu, poļu, lietuviešu, krievu un citu tautību kultūras un garīgums. “Mani vecvecāki nāk no poļu panu dzimtas zara un dzīvoja Gatčinas pilsētā (Krievija). Vecmamma tēvs, būdams mežsargs, atbrauca uz Latgali (toreiz Vitebskas guberņu) un apprecēja baltkrievieti. Viņiem bija daudzbērnu ģimene. Vecmamma stāstīja, ka auga grūtos apstākļos, jo tēvs, kuram bija valsts māja un valsts apmaksāts darbs, agri mira no asins saindēšanās. Mamma ar bērniem, lai nepaliktu uz ielas, strādāja pie saimniekiem. Vecmamma apprecējās 27 gadu vecumā ar vectēvu latgalieti, dzīvoja pie Rušonas, viņi visu mūžu sarunājās krieviski, lai gan viņa prata latgaliski. Turklāt toreiz ciemā cilvēki sarunā brīvi pārgāja no latgaliešu valodas uz poļu vai krievu valodu. Kaimiņienei, sauktai par Augustānieti, viens vārds bija poliski, viens latgaliski, viens krieviski. Toreiz Latgales cilvēki zināja vairākas valodas,” teica Ilze.

Esot mājās vai pie vecākiem, viņa gatavo garšīgus šedevrus, sevišķi padodas eksperimenta kūciņas ar jaunu garšu un vizuālu ietērpu, piemēram, siera bumbas ar nelatgalisku garšu (sarīvēts siers ar garšvielām vai saldu pildījumu) vai mandarīni šokolādē. “Kad izlasu jaunu recepti, sajūtu, kāda būs garša. Bet, ja ir nopirkta laba grāmata, tad izlasu to vienā elpā,” saka Ilze un piebilst, ka viņa piedzīvo laimes mirkļus, satiekot mīļus vai interesantus cilvēkus, uzminot kūkas garšu vai Daugavas noskaņu, kas vēlāk nojaušama arī gleznā, aizmaldoties grāmatu lappusēs vai darot citus darbus.